

LENTÄJÄ TAIN TUI
ENNÄTYSKOKEESSA

HUIMA HYPPY KAHDEKSASTA KILOMETRISTÄ

Teksti:
IRIS TUUNAINEN
Kuvat:
VÄINÖ ANDERSSON
VEIKKO LINTINEN
Värikuva:
ANTERO TAKALA

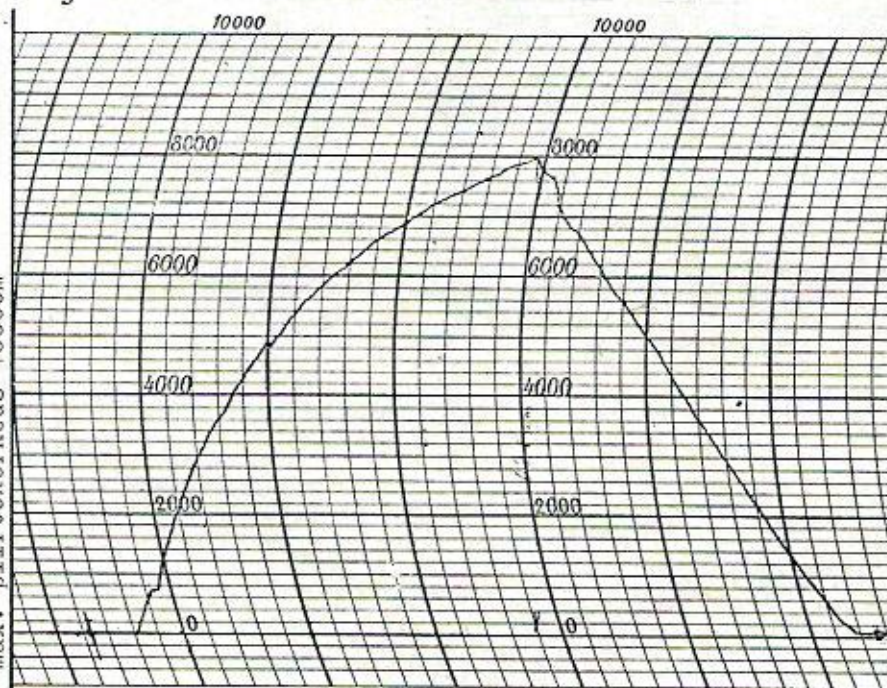

Tavoitteena oli yhdeksän kilometrin korkeus, joka kuitenkin jäi happivaikkeuksien takia saavuttamatta. Harri Toivonen joutui jättämään koneen yllättävästi annettuaan lentäjälle happea omasta säiliöstään. Laskettu hyppypaikka jäi jonnekin taakse, katsojat tuijottivat väärään suuntaan, kunnes joku huomasi oranssin värisen juovan selkien takana. Sieltä hän tuli pudoten vapaasti ilman varjoa 7400 metriä kolmessa minuutissa, avaten varjonsa 600 metrissä ja tullen kahdessa minuutissa, rauhallisesti sänkiselle pellolle. Tarkistettujen korkeuspiirtimien mukaan teki Harri Toivonen Hymylehden kustantamana epävirallisen Pohjoismaiden ennätyksen, joka kirjoitetaan lukemin 7910 metriä.

KORKEUSPIIRTURI -STRIFEN-BAUMUSTER-NR. T2-UHS-10000 III

Gebr. Winter N:o 387470

max. piirtokorkeus 10000m

Savujuova taivaalla osoittaa Toivosen tien. Huomatkaa kaarre, jonka Toivonen sai aikaan vain asentoaan muuttamalla. Kuvassamme hän on vielä noin kahden kilometrin korkeudessa.

Korkeuspiirturin käyrä osoittaa melko tarkkaan 8 kilometrin huippua, mutta kun piirturit tarkastettiin Valmetilla ammattimiesten silmin, tuli huipuksi 7910 metriä.

Meillä Suomessa laskuvarjoureilu kulkee vielä lapsen kengissä, lajia on harrastettu vasta muutamia vuosia. Meillä ei ole mahdollisuuksia korkeisiin hyppyihin, ei varaa, ei konetta eikä varusteita. Amerikassa suoritetaan hyppyjä jopa 30 kilometrinkin korkeudesta jolloin hyppääjä on pukeutunut avaruuspukuun.

Kun kustannuspuolesta oli lehtemme kanssa sovittu, aloitti Harri Toivonen varustehankinnat. Englannista tilattiin savupakkauksia, joiden oranssinvärinen savu helpottaisi putoavan hyppääjän näkemistä. Kuopiosta saatiin kypärä, jonka suojalasi peitti koko kasvot. Tikkihaalarit tarvittiin myös kylmyyttä vastaan. Happipulloja, korkeuspiirtureita, painelaukaisimia, korkeusmittareita ja kuumaa kahvia tarvittiin myös. Kuvauskone Pilatus Porter hälytettiin valmiusasemiin. Heti, kun ilmat olisivat Tampereella suotuisat, aloitettaisiin hyppy.

Torstaina 21. 9. klo 14.00

Sää näytti hyvältä, joskin pilviä liikkui taivaalla. Lennonjohdosta kerrottiin kuitenkin tuulen ajavan pilvet piankin pois. Helsingin kentältä oli kone lähtenyt kohti Tamperetta, kaikki varusteet olivat paikalla samoin kuin monilukuinen katselijakuntakin. Katselijat olivat suurimmalta osaltaan Harri Toivosen kouluttamia tamperelaisia hyppääjiä sekä asiasta kiinnostunutta lentokenttäväkeä.

Harri Toivonen, 22-vuotias tamperelainen liikkeenhoitaja vaikutti aivan yhtä rauhalliselta kuin aina ennenkin. Väitti, ettei hypyssä lopujen lopuksi ole mitään ihmeellistä, tavallista pitempi vapaapudotus vain. Korkein hänen aikaisemmista hypyistään on hypätty 4:n kilometrin korkeudesta, joten eroa kyllä olisi huomattavastikin. Hän on aloittanut hyppäämisensä vuonna -64, jolloin hän suoritti asevelvollisuutensa laskuvarjojoukoissa Utissa. Tämän jälkeen innostusta riitti, hän osti itselleen oman varjon, sai hypymestarin tittelin — mikä oikeuttaa hyppäämään yksin, heittämään muita koneesta jne. Hän on ollut mukana MM-kisoissa Suomen joukkueessa, saanut palkintoja kotimaisissa kilpailuissa, ja tänä kesänä tullut toiseksi Ruotsissa järjestetyssä PM-kilpailujen taitohyppyy-

kilpailuissa. Kokemusta on siis vuosien mittaan kertynyt.

Varusteiden tarkastus kesti jonkin aikaa, kirjoitettiin todistuksia siitä, että korkeuspiiritimet olivat kunnossa ennen ilmaan nousua, ne sinetöitiin ja jätettiin odottamaan koneeseen asettamista. Poliisilaitokselle ilmoitettiin hypyn tapahtuvan parin tunnin sisään. Tämä siksi, että poliisivene tietäisi Pyhäjärvellä tarkkailla hypääjää. Yllättävät ylätuulet saattoivat tehdä tepposia taitavallekin hypääjälle. Hypymestariinsa luottavat laskuvarjohellijat tosin löivät keskenään vetoa siitä, että Toivonen osuisi len-

Ennen lähtöä tarkastettiin varjo, kiinnitettiin mittareita ja savupanoksia. Taustalla viidestä kilometristä hypännyt Ralf Norra.

tokentälle ja kenties maalistillekin. Maalistin halkaisija on 12 metriä, joten siihen osuminen tuntui aika mahdottomalta ajatukselta. Yhdeksän kilometrin korkeuteen ei erota lentokenttää saati sitten maalistia.

Kone tulee

Helsingistä tilattu kone rullasi seisonta-alueelle kulmikkaan ja jy-

Koska koneeseen ei voinut ottaa valokuvaajaa ikuistamaan Toivosen lähtöä koneesta, otettiin kuva hänen lähdöstään uudella hypyllä, joka tällä kertaa ei noussut kolmea kilometriä korkeammaksi. Tyylikäs lähtö.

kevän näköisenä. Sitä katsellessa epäili, mahtaisiko se päästä nousemaan yhdeksän kilometrin korkeuteen kuten tarkoitus olisi. Lentäjä Kalevi Nordman, joka on tällä koneella lentänyt jo yli 2000 tuntia, väitti kuitenkin koneen nousevan oikein kauniisti ainakin 7800 metriin.

Pilatus Porter on Suomessa ainoa kone, josta »korkea keikka» voidaan

hypätä. Se on tavalliselta käytöltään kuvauskone, sen kuvausluukusta hyppääjät pääsevät pudottautamaan alas. Tämä kone on ollut aikaisemminkin mukana tekemässä korkeushypyn historiaa täällä Suomessa, edellinen PE on niin ikään hypätty sen suojista. Vanha ennätys oli kolmen helsinkiläisen hypääjän nimissä, ollen 6500 metriä.

Yksi villapaita lisää

Lennonjohdosta kerrottiin, että ylätuuli on leppoisa ja että ylhäällä olisi 40 astetta pakkasta. Tämän

kuultuaan rouva Elise Toivonen lempeällä väkivallalla pakoitti miehensä pukemaan ylleen vielä yhden villapaidan. Kaiken ylle vedettiin punaiset tikkihaalarit, päähän villamyssy, suojalasit ja suojakypärä. Hyppykenkiin muutamat vahvat villasukat, rasvaa kasvoihin ja hansikkaat käteen. Innokkaat avustajat tarkastivat laskuvarjon sokat ja sandomit, painelaukaisin asetettiin paikalleen — painelaukaisijan tehtävänä on avata varjo määrättyssä korkeudessa jos sattuu käymään niin, että hyppääjä on tajuton — jalkoihin kiinnitettiin leveällä tei-

pillä savupakkaukset, varavarjoon mittarit.

Pukeutumisen aikana lentäjä »riisui» koneen kaikesta turhasta, jotta mikään lisäpaino ei haittaisi koneen nousua mahdollisimman korkealle. Lentokentän emäntä keitti uutta hyvää kahvia termospulloon, joka hellävaraisesti asetettiin koneen perälle yhdessä korkeuspiirturien kanssa. Toinen hyppääjä, Ralf Norra, valmistautui myös lähtemään mukaan. Naureskellen hän kertoi olevansa streamer, eli jokinlainen elävä suunnannäyttävä. Hänen hyppeensä tapahtui viidessä kilomet-

Kuinkahan monen katsojan niska oli sinä iltana kipeä? Puolitoista tuntia tässä asennossa tuntuu varmasti niskanikamissa.

Metsään menee. Varjo on jo auki, enää ei parhainkaan ohjaus tuo hyppääjää kentälle. Laskeutumisaikalle kertyi viidessä minuutissa todellinen kansanpaljous ambulanssista ja sen miehistöä alkaen.

rissä, joten happilaitteita hän ei mukaansa tarvinnut.

Viimeiset onnittelet ja kone lähti. Laskujen mukaan kuluisi puoli tuntia ennenkuin Ralf Norra hyppäisi. Osa katsojista siirtyi juomaan kaikessa rauhassa kahvia, osa jäi vauvaamaan niskaansa koettaen seurata koneen nousua.

Rauhallinen vaimo

Elise Toivonen, 18-vuotias nuori rouva, oli miehensä tavoin rauhallinen. Hän on tottunut hyppyyihin, sai tottua jo seurusteluaikeihin siihen, ettei menty muualle kuin lentokentille. Häistäkin lähdettiin suoraan Suomen mestaruuskisoihin Utiin. Rouva Toivonen ei itse hypää laskuvarjolla, mies ei ole antanut lupaa.

— Harri on kyllä ollut kovasti innostunut tästä hypystä. Eilisen illankin hän istui ja kiilloitti kypäränlasia! Vakuutusta hänellä ei ole, ei ole tullut sellaista hankittua vaikka se tietysti olisi mukava olemassa. Harri luottaa varjoonsa — hänelle ei ole koskaan mitään sattunut vaikka on melkein neljäsatia hyppeä jo hypännyt. Ja hän luottaa itseensä ja omaan toimintakykyynsä. Miksi sitä jännittäisi? —

Saimme juoda monet kahvit. Kol-

menkymmenenkuuden minuutin kuluttua lähdöstä Norra hyppäsi. Vaalea savujuova piirtyi taivaalle, hänelläkin oli savut mukanaan — tosin heikompitehoiset kuin Toivosella. Tuuli näytti mukavalta, hyppääjä putosi aivan maalistin tunteen.

Nyt putoaa!

Puolentoista tunnin kuluttua siirryttiin ulos. Laskelmien mukaan hyppääjän piti ilmestyä eteläiselle taivaalle, mutta joku kekseliäs näki savut selkämme takana. Oranssin värinen juova piirsi kauniin radan siniseen taivaaseen. Sen mukaan saatoimme seurata paljain silmin vapaata liittoa, jota Toivonen koetti ohjailla kohti lentokenttää. Mutta hyppypaikassa oli jotakin vikaa. Varjo auki kentän toisessa päässä, hidas vajoaminen jatkui. Syöksyimme autoihin ja lähdimme perään. Tiet loppuivat parin kilometrin päässä, juoksimme pitkin rypseliä, ja siellä hän oli sänkiselä pelolla keräilemässä varjoaan savisesta maasta. Ambulanssi ajoi joitakin ihmeellisiä salateitä paikalle, mistä mahtoivat perille löytääkään. Apua ei tarvittu, ei ainakaan hyppääjä.

— Onkohan lentäjä kunnossa? Jouduin lähtiessäni antamaan hä-

nelle happea omista laitteistani, taita olla tajuton hetken aikaa...

Kaikki tuijottivat taivaalle. Kone kiersi laajaa ympyrää jossakin korkealla. Kyllä kai hän kunnossa olisi...

— Tuollainen kone ei tule syöksykierteessä alas, vaan hitaasti kaartamalla, ei se putoa vaikka ohjaaja olisikin tajuton!

Ambulanssi otti puhelimitse yhteyttä lennonjohtoon. Koneeseen ei oltu saatu yhteyttä, kertoivat he. Uusi syöksy autoihin, ja ajoimme kaikki lentokentälle. Pelästynyt lauma sai rauhoittavan tiedon: Kaikki hyvin. Mitään pelättävää ei ollut.

Vasta nyt keskityimme hyppeyn. Miten meni?

— Kivasti se meni vaikka tahtoi koneessa puutua. Se kesti niin kauan. Olisi pitänyt ottaa tuoli mukaan että olis voinut istua kunnolla. Kuumakin oli, siellähän oli lämmityslaitteet päällä. Se oli sellaista hidasta nousemista, laajoja kaarteita. Norra lähti viidessä kilometrissä oikein kivasti, oli mukava seurata tuosta valokuvausluukusta menoa. Näytti putoavan tarkasti sinne maalistille. Ylätuuli oli aika rauhallinen. Kahvia en voinut juoda, olisi tullut vain kuumempi.

— Kun tulimme seitsemän kilometrin korkeuteen menin peräluu-

Onnittelusuukko vaimolta, joka kaikessa rauhassa odotteli miestään yläilmoista luottaen varjoon ja mieheen.

kulle ja avasin sitä että tottuaisin kylmään. Tiesin, että lasit jäätyvät heti kun menen koneesta ulos ja koetin totuttaa niitä vähitellen kylmään. Koetin antaa siinä jonkinlaisia lento-ohjeita Kalelle kun alkoi tuntua siltä kuin olisimme kaartaneet väärään suuntaan. Sitten huomasin, että hän oli melkein tajuton, eikä pitänyt happinaamaria kasvoillaan. Ryömin sinne etupäähän ja annoin omista laitteistani happea. Kale käski minun hypätä heti, että hän pääsee lähtemään alas. Korkeusmittari näytti melkein kahdeksaatuhatta metriä kun hypäsin. Ei siinä ihan oikeassa paikassa tullut lähdettyä, olisi pitänyt hypätä pari kilometriä ennen.

Suojalasit jäässä

Koneessa oli lämpöä parikymmentä astetta, Toivosella oli villapaitoineen suorastaan hiki. Akkinäinen hyppy ulkoilman neljäkymmeneen asteeseen jäähdytti lasit läpinäkymättömiksi huurasta.

— Jos olisin koko ajan nähnyt minne olen menossa, olisin varmasti voinut liukua niin, että olisin tullut kentälle. Vasta liian alhaalla sain näkökentän selväksi enkä voinut tehdä enää asian hyväksi mitään. Ensimmäisen savun vetäisin auki jo heti koneesta lähtiessäni,

mutta happea oli niin vähän ettei se palanut. Toinen paloikin sitä koemammin. Ilmassa ei minulla ollut mitään vaikeuksia, ei edes kylmä. Jonkin aikaa pudottuani otin lasit pois ja saatoin ottaa jo suuntaakin. Oikein mukava hyppy, ellei olisi lentäjän osuus huolestuttanut. Ottaisin keikan uudelleen koska vain. Tällä koneella ei kylläkään olisi päässyt enää kuin puoli kilometriä korkeammalle.

Happipullo putosi

Kalevi Nordman toi koneen tylikkäästi alas. Lennonjohto sai häneen yhteyden melkein heti pienen taintumisen jälkeen, eikä vaikeuksia sen enempää ilmaantunut. Vika piili happilaitteen suulakkeessa, jota itse olisi pitänyt pitää kasvoilla. Lentäjä tarvitsi kuitenkin molempia käsiään ohjauksessa ja oli hiukan liian kauan ilman happea. Mitään vakavaa se ei kuitenkaan ollut. Nordmanilla on takanaan niin monia lentotunteja, ettei hän pienistä pelästy, eikä tehnyt niin nytäkään. Hän pystyi vetämään luukun auki Toivosta varten, Toivonen oli turhaan kiskonut sen mekanismia, ja hän tarkkaili myös Toivosen pujotautumista 60x90 senttisestä valokuvausaukosta. Vaikei Toivonen ole kooltaan suuri mies, tekivät pakkaukset pudotautumisaukon melko ahtaaksi.

— Onnistuit vetämään lähteissäsi tyhjän happipullon mukanasasi. Se putosi luultavasti metsään.

Toivonen ei sitä ollut huomannut, sillä silmikkohan jäättyi heti luukun ulkopuolella. Happipullo on pudonnut kuin pieni pommi nopeammin kuin Toivonen, joka pystyi asennollaan ottamaan liukua mihin suuntaan itse halusi. Onneksi pullo ei vahingoittanut pudotessaan kehtään.

— Miltä kaupunki näytti?

— Pieneltä, vaikka en paljoa nähnytäkään?

— Miltä tuntui pudota niin kauan?

— Siinä olisi voinut viedä läpi vaikka minkälaisen taitohyppyohjelman, aikaa olisi ollut vaikka mil-laisiin kuperkeikkoihin ja kaarrok-siin, keskityin kuitenkin liukumaan sinne lentokentän suuntaan heti kun näin jotakin. Tällaisia hyppyjä olisi mukava ottaa useamminkin sillä mielestäni juuri vapaapudotus on hyppäämisessä kaikkein parasta!

Hyppääminen tuollaisista kor-

keuksista on kuitenkin kallista. Ensinnäkin Pilatus Porter on vain harvoin vapaana, se syö hirtittävät määrät polttoainetta noustessaan ja se nousee kauan. Tällaisen hypyn kustannukset ovat sitä luokkaa, ettei yksityinen hyppääjä niitä pysty hyppimään. Ranskassa, missä laskuvarjourheilu on viety jo paljon pitemmälle, korkeita hyppyjäkin hypätään paljon useammin.

Onko vaara olemassa?

ihmeteltiin sinä iltapäivänä moneen kertaan kentän laidalla! Monet eivät ollenkaan käsittäneet, mikä saa miehen hyppäämään koneesta kahdeksan kilometrin korkeudesta. Ja mikä yleensä saa hyppäämään turvallisuudesta koneesta. Miten uskalletaan hypätä niin korkealta, jos vaikka sattuisi jotakin. Juuri noita sattumia varten asetus määrää, että yli 4,5 kilometrin hypyissä on hyppääjällä oltava happilaitteet, koska ilma niissä korkeuksissa on ohutta, ja hyppääjällä on myöskin oltava automaattinen painelaukaisin kuten Toivosella tällä hypyllä. Jos Toivonen jostakin syystä ei olisi pystynyt vetämään varjoaan auki — ehkä yllättävä suonenveto, kylmästä jäykistyneet jäsenet tai tajuttomuus — olisi painelaukaisin avannut hänen vrajonsa 500 metrin korkeudessa.

Mittarit ja kellot ovat helpottamassa matkan arviointia. Nopea putoaminen vaikuttaa kuten nopea autolla ajokin, tulee vauhtisoikeaksi, ei osaa arvioida etäisyyksiä. Mittareista Toivonen pystyi seuraamaan korkeutta ja aikaa. Koneesta lähties-sään hän pisti kellon käymään, ja kolmen minuutin kuluttua veti tyyneesti varjon auki. Hänelle hyppy oli vain tavallista korkeampi hyppy, ei juuri muuta.

— Uskoisin, että joku piankin rikkoo tämän ennätyksen. Virallisiahan nämä ennätykset eivät ole, näillä ei kilpailla. Nämä ovat sellaisia kokeiluluontoisia hyppyjä. Meillä Suomessa ei kylläkään ole paljon mahdollisuuksia, jos Pilatus-sella ei pääse ylemmäs, ei sitä tehdä muullakaan koneella toistaiseksi. Pitäisi olla kaasupallo kuten amerikkalaisilla. Toistaiseksi riittää kuitenkin tämä hiukan vajaa kahdeksan kilometriäkin. Onhan se puolet enemmän kuin mitä ennen olen hypännyt, ja puolitoistakilometriä parempi kuin edellinen ennätys!